

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național,
editată de FUNDATIA „ROMÂNIA DE MÂINE”

CULTURA PUTERII Strategii și limite ale comunicării (II)

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

Strategiile comunicării, consecințele sociale ale acesteia, atotputernicia sau limitele mijloacelor de informare în masă - oricare ar fi ele, dar, mai cu seamă în sfera audiovizualului - se află de mai mult timp în atenția gânditorilor și analiștilor sociali, a sociologilor și altor specialiști, inclusiv psihologi. Aceștia au constatat, asemenei lui Herbert Marcuse, care, cu peste trei decenii în urmă, denunță "omul unidimensional", că intensificarea seducțiilor sau iluziilor imaginarului, generatoare de anestezie politică, transformă mass-media într-un factor de diminuare sau stergere a funcției critice a opiniei publice. Cartea sa cu același titlu, care a animat și "motivat" mișcările sociale studențești de la sfârșitul anilor '60 din Franța și din alte țări, acuza mijloacele de informare că ar fi o putere a societății închise, care absoarbe contestările și participă la formarea unui "om unidimensional", a unei personalități integrate și supuse societății globale. "Comunicarea funcțională", scria Marcuse, este numai stratul exterior al universului unidimensional în care omul este dresat să uite, să traducă negativ în pozitiv, astfel încât să poată funcționa mai departe, împuñat dar apt pentru muncă"¹⁾.

În interpretarea recentă a autoarei franceze²⁾, critica lui Marcuse, la care s-ar putea

adăuga și demonstrațiile teoretice ale altui reprezentant al Școlii de la Frankfurt, Jürgen Habermas, anticipă un fenomen care s-a acutizat cu timpul. Este vorba despre constatarea că mass-media "standardizează" gusturi și interese diverse, accentuând astfel alunecarea către conformism și tinzând a produce "omul mijlociu". Se susține astfel că "puterea mediatică - (a mijloacelor de informare) - uniformizează, tinzând a estompa particularitățile și datele originale ale fiecărui. De aici, mediocracia ca mediocrație, s-ar putea spune, într-un joc de cuvinte" (p. 225).

Este reluată, în această ordine de idei, teza lui Marshall Mac Luhan (din *Pour comprendre les media*) ce susținea că televiziunea provoacă transformări majore în rândul tinerilor școlari, care, privind în exces micul ecran și imaginile lui de o anumită factură acaparatoare și non-instructivă, ajung în stadiul unei periculoase "miopii culturale". Sociologul canadian susținea, aducând și argumentele de rigoare - între care și starea de izolare a telespectatorului, ruperea lui de la lectura cărților de referință, saturarea cu imagini captivante, dar inutile - că, astfel orientată, adică având o strategie pur comercială, televiziunea generează anemie culturală. În opinia autoarei "teo-

riilor puterii", televiziunea "crează omorând lectura, ceea ce sociologul constată permanent în societățile noastre" (p. 225).

Analizând poziția strategică a mass-media în societate, se poate spune că puterea acesteia nu constă numai în mecanismele de seducție; mijloacele de informare în masă dețin o considerabilă putere de "creare" a realului.

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru puterea cuvântului

Acad. STEFAN MILCU

Actualitatea și responsabilitatea cuvântului, care transmite prin vorbire un punct de vedere, nu poate fi o surpriză pentru epoca noastră în care regimuri tragice au fost determinante, în apariția lor, printr-o formă oratorică, prin cuvântul vorbit. Dar nu numai în epoca noastră, ci cu mult timp înainte, a existat o puternică influență a cuvântului rostit. Să ne aducem aminte, bunăoară, de puternica influență a profetilor, care nu s-au folosit de texte. Oare predicile lui Isus au fost scrise pe texte? Nu a fost puterea formidabilă a cuvântului rostit?

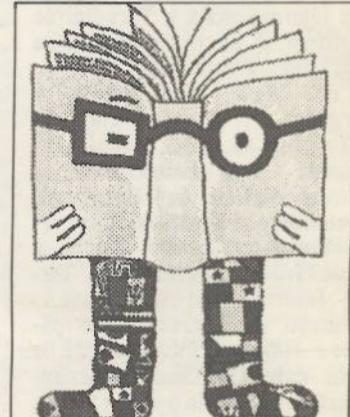
Din păcate, puterea cuvântului rostit este adeseori folosită astăzi fără o responsabilitate implicată. În contrast cu un trecut mai apropiat sau mai depărtat. Să ne amintim de puterea emoțională pe care o oferă rostirea marilor oratori. Patosul cuvântului rostit de Iorga a rămas exemplar. Puterea cuvântului rostit de profeti, menționati în Biblie, se vede și din faptul că nu ei au scris-o, ci cei care i-au audiat. Ne închipuim ce putere formidabilă a avut această rostire profetică, de vreme ce ea a fost consemnată după decenii!

Este evident, deci, că puterea rostirii cuvântului are o influență profundă, în râu sau în bine, asupra oamenilor. Nici un proces verbal ar oricare sădine, oricără de furtonoase și de impresionante, nu poate reda această putere a rostirii. Prin contrast, vorbăria este o deformare și o folosire incorectă a puterii cuvântului transmis, care făgăduiește ceea ce nu se poate realiza vreodată. Este o caracteristică pozitivă a poporului nostru faptul că el nu apreciază vorbirea fără conținut. Poate tocmai pentru că, de atâtea ori, după cum ne arată istoria, el a fost înșelat. Dar, ne putem întreba: în totalitate? Cred că nu. Pentru că de la Aristotel știm că existența se compune din părți și niciodată o parte nu poate judeca întregul.

Al 4-lea
Târg
Internațional
de Carte

București, 5-9 iunie, 1996

pag. 2

GRÂUL Neprețuitul preț

Acad. DAVID DAVIDESCU

În timp ce Agenția Națională a Produselor Agricole scoate la licitație o cantitate de 100.000 de tone de grâu pentru export, din recolta anului 1995, cu prețul de porniere de 500 lei/kg, și în timp ce prețul fănei depășește 1000 lei/kg, guvernul fixează prețul de achiziție al grâului, din recolta acestui an, la 340 lei/kg. Reținem că prețul grâului pe piață mondială este de 220-250 dolari S.U.A., tonă.

Domnul ministru al agriculturii Valeriu Tabără, căruia îl place de multe ori să spună că vorbește și ca specialist, să străduită la o emisiune de televiziune, alături de domnul Traian Lazăr, directorul Institutului de Economie Agrară, plecând de la o producție medie supraestimată de 3000 kg/ha boabe grâu, a recoltei din 1996, să demonstreze că prețul de 340 lei pe kilogramul de grâu, oferit de guvern, este remuneratoriu și că ar aduce, față de investiția făcută de producătorul agricol, un beneficiu de 7-15%.

Prețul grâului și profitul realizat, ca și la alte produse, trebuie stabilite în raport cu valoarea investiției, socotită în lei, comparativ cu profitul pe care această investiție îl-ar aduce dacă ar fi pusă în bancă, pe 9-12

luni cu dobândă pieței, care este în prezent de 55%. Nu trebuie să fie mare economist ca să alegi dacă investești banii într-un proces de producție care îți aduce un profit de 7-15% sau îți depui mai bine la o bancă și realizezi un profit de 55%.

În al doilea rând, prețul grâului trebuie stabilit în raport cu cheltuielile pe care producătorul agricol le face începând din toamnă, pentru reluarea ciclului de producție la cultura grâului. Practica arată că, pentru un hectar, în medie, 1/3 din producția de grâu din anul curent, trebuie să-ți asigure banii necesari pentru reluarea în toamnă a ciclului de producție.

Celelalte 2/3 reprezintă: 1/3 cheltuieli de producție și 1/3 renta pământului și beneficiul producătorului agricol. Deci, la producția estimată de dl ministrul V. Tabără și de T. Lazăr, de 3000 kg/ha, în acest an, deși ea nu va atinge 2000 kg/ha, înseamnă că valoarea a 1000 kg boabe grâu este de 240.000 lei, care trebuie să acopere cheltuielile pentru cultura grâului din anul 1996-1997.

Față de prețurile actuale ale lucrărilor mecanice, semințelor, îngrășămintelor, pesticidelor, de nivelul dobânzilor, nimeni nu

poate realiza un nou ciclu de producție cu 340.000 lei/hectarul de grâu.

Folosind prețurile practicate în prezent pentru lucrări mecanice, îngrășămintă, fungicide, insecticide, erbicide, semințe rezultă următoarele cheltuieli pentru un hectar: dezmirișit - 36.000 lei, arat și grăpat - 59.000 lei, discut și nivelat - 20.000 lei, fertilizat - 9.000 lei, semănat - 19.000 lei, erbicidat - 15.000 lei, tratament boli foliare și dăunători - 15.000 lei, sămânță - 100.000 lei, îngrășămintă - 100.000 lei, erbicide, fungicide, insecticide - 100.000 lei, recoltat cu combina 3 tone x 52.000 lei/tona = 156.000 lei, transport recoltă - 14.000 lei.

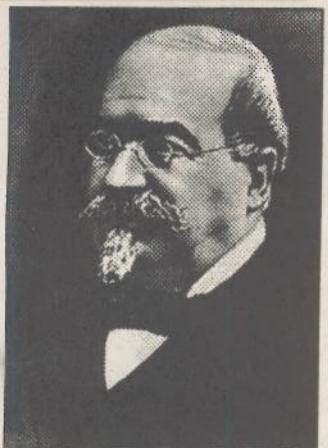
Însumând toate aceste cheltuieli se ajunge la suma de 667.000 lei pentru un hectar, sumă din care producătorul agricol vine cu un aport de 340.000 lei, iar pentru diferența de 327.000 lei, producătorul trebuie să facă apel la credite, a căror dobândă se adaugă la cheltuielile de producție.

Prețul fixat de 340 lei kilogramul de grâu arată, deci, o ruptură între realitate și politica guvernamentală, care sacrifică producătorul agricol, ca și regimul dinainte de 1989, pentru protecția socială a orășenilor. Este adevărat că pe producătorul agricol nu are cine să-l apere, el nu este organizat într-o "Asociație a producătorilor de cereale" la nivel de comună, județ și pe țară, care să-i apere interesele și care să participe la negocieri.

PERMANENTE ROMÂNEȘTI

MIHAEL
KOGĂLNICEANU

pag. 8

(Continuare în pag. 6)

CARTEA - obiectiv priorităt la Fundația „România de Mâine”

COMPREHENSIUNEA VALORII

Cu cât înaintează în timp și dobândesc mai multă experiență, Târgul Internațional de Carte - București, asemenea oricărui manifestări de acest gen, oglindesc mai bine, chiar fără voia organizatorilor, configurația societății pe care încearcă să o reprezinte sub raportul valorilor spirituale. Dobândesc, adică, o arie mai largă de reprezentare, în sensul că tot mai multe dintre cele 2000 de edituri, înscrise astăzi ca firme în România, participă cu standuri proprii. Anul acesta, de pildă, au fost prezente peste 170 de edituri, românești și străine, din Europa, America de Nord și Africa. Apoi să nu uităm că sporesc neîncetat numărul titlurilor de carte expuse, uneori chiar și însușirile lor grafice. Concomitent cu asemenea evoluție, sfera de cuprindere internațională a Târgului se amplifică și se diversifică. Așa după cum s-a observat în acest an, la cea de-a IV-a ediție a Târgului (5-9 iunie), când în cadrul lui au fost deschise și Saloanele Cărtii Francofone, și Primul Salon de Publicații Electronice și Multimedia.

Paralel cu această direcție a dezvoltării sale quantitative, Târgul Internațional de Carte - București înregistrează, din păcate, o seamă de incongruență de ordin calitativ care se accentuează, parcă, de la o ediție la alta. A fost, de pildă, observată în acest sens orientarea tematică uniformă a editurilor, care face ca acestea să se înfățișeze mai mult ca elemente de concurență și nu de complementaritate. Iar elementul cauzal în stabilirea acestei tematici uniforme este angoasa supraveițuirii. În goana lor după resurse financiare cât de cât confortabile, editurile se orientează către cartea de consum, submediocă și chiar vulgară în finalitatea lecturii sale. Rare edituri care se aventurează astăzi spre autori, titluri și ediții de referință, atestând o înaltă exigență culturală. Iar peste asemenea neajunsuri se suprapune și puterea de cumpărare, extrem de redusă, a cititorului român, datorită scumpirilor de tot soiul cărora trebuie să le facă față zilnic. Nu este, deci, o surpriză că vânzarea de carte din acest an s-a situat cu mult sub așteptări.

Din perspectiva acestor neajunsuri fundamentale, care riscă să transforme un târg de carte într-un muzeu, trezesc un interes mai mare tocmai acele experiențe editoriale care ascultă de criteriul valoric și de cel al accesibilității. Editura Fundației "România de Mâine" este una dintre aceste experiențe culturale de referință și valoarea ei a ieșit puternic în evidență la recentul târg de carte, în ciuda standului ei redus ca dimensiuni. De ce au fost atrăși vizitatorii aici? Mai întâi, de impresia pe care o emanau cărțile expuse, cum că apariția lor a fost determinată nu de elementele conjuncturale ale pieței, ci de o politică editorială coerentă, stabilită și pusă integral sub semnul valorii. În cei patru ani de funcționare a Editurii Fundației "România de Mâine", aici au apărut aproximativ 100 de titluri din mai multe categorii bine delimitate.

Editura Fundației „România de Mâine” la Târgul Internațional de Carte

argument, este suficient să amintim că aici se află în pregătire o vastă lucrare, în peste 20 de volume: Encyclopædia performanțelor românești în secolul XX, la elaborarea căreia au fost atrași, sub egida Fundației, specialiști de primă mărime ai țării. Primele fascicole din respectiva lucrare monumentală, fără precedent în această zonă europeană, sunt acum pregătite pentru tipar. Ele sunt, într-un fel, anticipate de lucrările de sinteză deja apărute și care au putut fi văzute și consultate la standul recentului Târg Internațional de Carte - București.

Protejarea patrimoniului cultural național (un remarcabil serial de comunicări științifice prilejuite de un Colocviu național, organizat pe această temă de Fundația "România de Mâine" și Ministerul de Interne), Teorie și practică economică în epoca de tranziție și după (acad. Anghel N. Rușină), Sociologia culturii (prof. dr. Aurelian Bondrea), Război și pace în Balcani (prof. dr. Valentin Lipatti), Știința managementului (prof. dr. Emil Mihuleac), Prefaceri socio-umane în România sec. XX - de la comunitatea tradițională la societatea postcomunistă (Nicolae Radu, Carmen Furtuna, Gabriela Jelea-Vancea, Carmen Cornelia Bălan) și.

Bibliografia școlară este o altă direcție consecventă urmărită în politica editorială a Fundației "România de Mâine". Această direcție exprimă, de altminteri, caracterul educațional pe care și l-a asumat Fundația încă de la înființarea ei. Iar ceea ce astăzi trece, pentru unii, drept o descoperire importantă, ideea anume că în România postdecembristă nu se va schimba nimic în bine fără o instrucție și o educație de calitate superioară, în programul cultural al Fundației "România de Mâine" tocmai această idee este introdusă ca principiu de bază încă de acum patru ani. Plus corelativul firesc al acestui principiu, anume largă accesibilizare asigurată acestor cărți prin prețul lor. Așa se face că excelentele colecții de Literatură română și universală, Literatura clasică română, Literatura clasică universală, acoperind nevoile de lectură ale tuturor elevilor, de la clasa I la ultima clasă de liceu, datorită atât bogatului lor conținut instrucțiv-educativ, cât și prețului lor foarte scăzut în comparație cu ediții similare apărute la alte

edituri, au fost difuzate în sute de mii de exemplare.

Cursurile, tratatele și manualele universitare constituie un capitol special în programul Editurii Fundației "România de Mâine". Și, pe bună dreptate, deoarece în cuprinsul respectivei Fundații funcționează Universitatea "Spiru Haret", una dintre cele mai importante instituții de învățământ superior din România și poate singura care reușește să asigure cursuri și manuale universitare pentru studenți. Pentru studenții ei, dar și ai altor universități, întrucât foarte mulți tineri studioși caută tratate și cursuri, precum Curs de drept civil (acad. Vasile Gionea), Curs de drept comparat (prof. univ. dr. Victor Dan Zlătescu), Curențe de gădire economică (prof. univ. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu), Filologie romanică (conf. dr. Ecaterina Goga), Pedagogie (Nicolae Oprescu), Matematici economice (conf. dr. Gh. Oprescu), La littérature française du XIX-e siècle (Choix de textes) și multe alte titluri, dintre care o bună parte au putut fi văzute și consultate la standul Editurii Fundației "România de Mâine" de la recentul Târg Internațional.

Si tot la acest stand au fost prezente exponete de carte diversă, inclusiv domeniile literaturii (Ion Dodu Bălan, Cutremur de susflet - poeme), istoriei (Coaliții politico-militare, dr. Constantin Olteanu; Servicii secrete, Marian Ureche), economiei și.a. De aceea, succesul celui de-al 4-lea Târg Internațional de Carte - București, 5-9 iunie, 1996 se datorează în primul rând tocmai unor asemenea standuri editoriale. Motiv pentru care, la viitoarele ediții ale târgului, s-ar cuveni să li se acorde un spațiu mult mai amplu, în acord cu ponderea pe care carte de valoare pentru tineret o are în programul unor asemenea edituri.

MIHAI IORDĂNESCU

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ

ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bârlădeanu
- Acad. Anghel Rugina
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Părlăuță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcomec
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Stefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Stefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Stefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Dan Ghiocel
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secără
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof. dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeala
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Prof. dr. doc. Titu Georgescu

Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ȘI PROBLEME ALE RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof. dr. Florea Dudiță
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂTĂȚII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firică
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Nicolae Ursea
- Prof. dr. Stefan Costea
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT ȘI DEMOCRAȚIEI

- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof. dr. Gheorghe Uglean
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Victor Dan Zlătescu

Pregătirea economică a juriștilor

Prof. dr. CORALIA ANGELESCU

Economia politică și știința dreptului se întrepătrund. Cel ce ignoră dreptul nu va putea aprofunda economia politică, iar cel ce ignoră știința economică nu va înțelege pe deplin rațiunile dreptului. Toate aceste vieții economice se exercită sub imperiul instituțiilor civile, iar acestea au ca rațiune ultimă interesele economice. Aceste și fenomenele economice au, în derularea lor, un suport legislativ. Dacă ne-am referi doar la teoria modernă a firmei, comportamentul producătorului, al consumatorului, piață și concurență, circuitul economic mondial, ele nu pot fi elaborate și derulate fără suportul legislativ, fără a ne referi la legi precum: Legea cu privire la imobilul pe venituri (salarii, venitul agricol, profit), Legea concurenței, Legea protecției consumatorului, Legea taxelor vamale etc. Înăptuirea reformei economice necesită, de asemenea, o legislație corespunzătoare - Legea fondului funciar, Legea privatizării, Legea investițiilor etc.

Vom sublinia doar câteva aspecte care vizează dezvoltarea, uneori restructurarea teoriei economice în perspectiva și în pragul secolului al XXI-lea. "Știința economică de astăzi - sublinia Lesourne - nu se poate condensa într-un tratat care să prezinte pentru zece ani o cunoaștere sigură, chiar dacă există baze teoretice solide pe care se pun de acord cvasitotalitatea economistilor". Știința economică este, înainte de toate, un ecosistem social, care corelează ordinea și dezordinea și care se reorganizează în permanență pe măsură ce cunoașterea progresează. În acest context se impun perfectionarea și modernizarea însăși a teoriei economice, menite să favorizeze conceptualizarea unor fenomene și procese din acest domeniu. Teoria economică este menită să analizeze, să explice, să sintetizeze și să generalizeze caracteristicile fenomenelor economice complexe actuale, conceptualizându-le în noțiuni și categorii economice noi, tot mai necesare pentru managementul economic, aplicat eficient la diversele niveluri de agregare.

Teoria economică, ca de altfel toate celelalte științe, cuprinde multiple probleme, dintre care unele centrale, care oferă cercetării și studiului o orientare metodologică, către căi valide și fructuoase de abordare, asigurându-i o anumită rationalitate, pe baza includerii momentului problematizării în cadrul ierarhizării actelor epistemologice.

În general, conștientizarea problemelor economice, ca și nevoie de soluționarea lor, constituie punctul de plecare al investigației științifice. Aceasta constă nu în a cerceta ceva pentru prima dată, ci a stabili relațiile între ceea ce era cunoscut dinainte și ceea ce, până în prezent, este necunoscut sau mai puțin clarificat. Aceasta vizează atât acumularea de noi date, cât și sistematizarea celor deja existente, clarificarea unor noțiuni ce jin de așa-numitele "teme externe", precum și elaborarea de noi noțiuni și concepte. Revine din nou, în prim plan, faptul că înșușirea limbajului economic se impune tot mai mult, nu numai pentru specialiști-economici, juriști, ci și pentru toți agenții economici, pentru a favoriza dialogul dintre ei, în contextul integrării progresive a economiilor naționale în divizia mondială, al circulației ample și rapide a informațiilor etc.

Înșușirea teoriei economice permite dezvoltarea unei atitudini problematizante, integrative, conducând astfel la progresul cunoașterii complexității și exigentelor economiei moderne de piață, a

științelor, inclusiv științei economice.

Afirmând că înșușirea teoriei economice este esențială, atât pentru cei care sunt în curs de pregătire (studienți), cât și pentru specialiști din diferite domenii nebazăm pe faptul că economia de piață este o formă superioară a economiei de schimb, în cadrul căreia se petrec mutații esențiale la care sunt solicitați să participe, practic, toți cei angajați în activități economico-sociale și, totodată, ea schimbă substanțial comportamentul economic al tuturor oamenilor. De aceea, înșușirea teoriei economice trebuie să se realizeze în mod activ, ținând formarea de convingeri comportamentale, psihologice, concordante cu esența economiei de piață, care se bazează pe libertatea economică, și principiile democrației, pe regulile concurenței loiale, legale și corecte. Altfel, se ajunge unilateral la dezordine economică, financiară, monetară, comercială cu mari implicații negative asupra evoluției economice, dar și sociale, morale, culturale etc. De asemenea, înșușirea teoriei economice și perfecționarea teoriei economice deja constituite trebuie să înțâlnească de faptul că are loc, în prezent, o evidentă deplasare spre interdisciplinaritate și multidisciplinaritate. Teoria economică trebuie să intre, de aceea, în contact mai direct cu științele naturii și sociale, inclusiv cu științele juridice.

O altă caracteristică a înșușirii teoriei economice privește abordarea integrativă a fenomenelor economice cercetate. În înșușirea teoriei economice se îmbină investigația empirică cu cea științifică, se formulează astfel noi paradigmă în știința economică.

Dincolo de poezie

EMINESCU despre economie, stat și bunăstare

"Intr-o societate care are asigurate mijloacele de trai virtutea este mai ușoară".

A asocia numele poetului neperioche al românilor cu prizmul și rigoarea vieții economice, cu complicatele ei mecanisme, cu nedesfăcutele ei relări, cu răceleala și severitatea cifrelor statistică și a părea un gest hazardant, dacă nu chiar un act de imprietate. Și, totuși, în cultura lui Mihai Eminescu cunoștințele, preocupările, reflectările pertinente asupra complexei problematici economice, care nu reprezintă de fel o lume de basm, ocupă un loc aparte, bine definit. O autentică cultură economică și-a făurit inegalabilul poet prin studierea în adâncime a operelor clasnicilor economiei și, în special, a celor ale lui Smith, ale revoluționarilor - de atunci - ai economiei și, mai cu seamă, a celor aparținând lui List, singurul economist între poeti.

Pe asemenea temeuri solide, Eminescu și-a făurit o concepție integrală asupra fenomenelor economice, care au dobândit o interpretare proprie, inconfundabilă, conferind gândirii lui economice strălucire și o relevanță de mare actualitate.

"Eminescu a înțeles toate fenomenele economice pornind - cum era și firesc - de la sensibilitatea lui etică; el a înțeles economia prin prismă morale" - nota Mihai Manolescu în studiu său consacrat luminării unei alte ipostaze a marelui poet român, aceea de autentic economist și nu a unui diletant oarecare. Concepția economică a lui Eminescu a fost proiectată, structurată pe trei coordinate fundamentale, care, toate, au un punct comun de abordare - ideea de dreptate. Este vorba despre independența economică,

despre principiul dreptății sociale și de ideea de romanism economic.

Îmbinând convingerile cu temperamentul său, Eminescu a luat nu odată poziție împotriva celor ce făceau ostentativ și fără disernământ apologia a tot ce venea din Occident. "Și în știința economică, ceea ce este adevarat în Occident, poate să fie minciună în Orient - socotea el. Sistemul economic european este ca un decor de teatru, cu față spre Occident. Aspectele lui atractive sunt numai pentru cei care îl văd dintr-acolo. Noi cei din Orient nu vedem decât spatele decorului cu pânza lui cenușie și tristă".

Fundamentând propria lui teorie a industrializării, Eminescu n-a acceptat niciodată opțiunile celor care vroiau să condamne România la un tip de economie unilaterală, devenind o "țară eminentamente agricolă", care, în vizionarea sa, "anchiozează puterile naționale". "Să nu restrângem pe Român numai la acel teren marginii pe care mai poate suporta concurența, la agricultură" - îndemna Luceafărul poeziei românești. Mesajul acesta are, trebuie să recunoaștem, o mare incârcătură patriotică, păstrându-și nealterată actualitatea.

Marcată profund de sentimentul echității în viața economică este și concepția lui Eminescu cu privire la raporturile de schimb cu țările din Occident. "Țărani trebuie să muncească o vară pentru a plăti un obiect de lux cumpărat din străinătate - reflectă el. O națiune care produce grâu poate trăi foarte bine - nu zicem ba - dar niciodată nu va putea să-și îngăduie luxul națiunilor industriale înaintate". Întrebându-se nu doar retoric ce poate fi într-adevăr o nație agricolă

Oră de curs la Universitatea „Spiru Haret”

pe lângă una industrială, Eminescu a redat cu plasticitate dimensiunea unui asemenea raport umilitor: "Cât un răzeș, oricără de vrednic, pe lângă un boier cu 100.000 de pogoaie într-un hotar".

Nevoia unei autentice și viabile industrializări îl transformă pe marele poet român într-un promotor fervent al aplicării unui anumit protecționism în stare să încurajeze dezvoltarea industriei și tehnicii românești, s-o apere de ceea ce astăzi ar putea însemna concurența nelocală. Nu întâmplător elogiază, într-un articol apărut în ziarul "Timpul", măsura adoptată de Skupcina Serbiei care stabilise atunci un tarif vamal protectionist, pledând pentru ideea introducerii unui sistem protectionist și de către tara noastră.

În gândirea economică a lui Eminescu se înscrie conceptul său original de săracie, pe care o socotea o mare inferioritate națională, precum și consecințele-i dezastroase pe toate planurile. "Cel mai mare rău pentru un popor este săracia" - consideră Eminescu. El credea cu convincere că "toate calitățile morale ale unui popor atârnă - abstrâgând de climă și de rasă - de la starea sa economică... Blândețea caracteristică a poporului românesc dovedește că în trecut el a trăit economicște mulțumit, că a avut ce-i trebuia". Iată exprimată, sintetic, sub o formulă originală, axioza după care intr-o societate care are asigurate mijloacele de trai "virtutea este mai ușoară".

In vizuina lui Mihai Manolescu, cel care i-a descoperit această vocație de economist și i-a consacrat un studiu edificator, Teoria compensației muncii elaborează cu rigoare de Eminescu îmbrăcată într-o formă științifică. După această teorie, orice om trebuie să dea societății cel puțin echivalentul serviciilor pe care le primește. "Compensația nu se dă de către o clasă sau de către un om decât prin munca intelectuală sau mușchiulară" - relieva Eminescu. Cine nu dă muncă mușchiulară, trebuie să dea muncă intelectuală, iar societatea are dreptul să ceară de la oricine echivalentul a ceea ce consumă în bunuri materiale" - ajungea să conchidă marele poet.

Cu vehemență Eminescu con-

damna pe cei care nu dau nici o compensație societății, arogându-și doar dreptul de a pretinde. "Con-

ditujiile plăcintei noastre constituționale, a libertăților publice, de care radicalii se bucură atâtă, sunt economice: temelia liberalismului adevărat este o clasă mijlocie, care produce ceva, care puind mâna pe o bucată de piatră și dă o valoare

înzecțită și însuțită de cum o avea, care face din marmură statuă, din înțânpătură fină, din fier mașini, din lână postavuri" - era de părere Eminescu, întrebându-se: "Este clasa noastră de mijloc în asemenea condiții? Poate ea vorbi de interesele ei?"

Respectul lui Mihai Eminescu pentru producător, din truda și sacrificiul căruia trăiește societatea, este admirabil exprimat: "Omul

produce ceva mai mult decât consumă. În acest ceva mai mult, din acest prea mic prisos al gospodăriei producătorului trăiește toată civilizația națională".

Generoasa pleoapă a lui Eminescu pentru ideea de dreptate economică nu se rezumă doar la un simplu deziderat, ci, în vizionarea lui, organizarea de stat dobândeste forme dintre cele mai concrete astfel concepute încă să răspundă că mai eficient acestei nobile idei. Sintetizându-le, acestea ar însemna, ar fi echivalente cu preferința lui pentru un stat mai unitar și mai organic căruia, împreună cu instituțiile sale specifice, îi atribuie un caracter relativ, iar nu absolut, dedus din principii abstrakte, susținând că toate teoriile sunt valabile "pentru un anumit popor și pentru un anumit răstimp din evoluția lui".

Dezvoltând rațiunea de a fi a statului, Eminescu sublinia în termeni tranșanți că "nu dreptul public, ci păstrarea naționalității noastre e lucrul de căpetenie pentru noi", mergând până la ultima consecință cu analiza și susținând că "ar fi mai bine să nu alegem deputați decât să se piardă nația românească". În opinia sa, statul este un produs natural: "Statul este asemenea unui copac din pădure, product al naturii. Nimeni, în afară de potaia de gazetari ignoranți, nu mai poate susține că libertatea votului, întrunirile și Parlamentele sunt temelia unui Stat" - susținea Eminescu. Împotriva tuturor celor care confundă ideea de stat cu instituțiile lui convenționale, artificiale, precare, Eminescu susține statul organic.

Deplângând dezastrul pe care introducea formulelor noi le-a adus, rând pe rând, în toate instituțiile tradiționale, Eminescu scria: "Rău este că au căzuț răzeșii; rău este că au căzuț breslele". Se află aici cuprins, exprimat nu numai regretul după bresle, ca după niște instituții care aveau farmecul lor, ci și o convingere întemeiată pe autentică premise de filosofie socială, care formează o impresionantă unitate, regăsindu-se surprinzător - ca o coincidență - în ceea ce astăzi este - în filosofia socială modernă - doctrina statului organic, cum aprecia M. Manolescu.

Una din coordonatele constante ale gândirii economice a lui Eminescu constă în combaterea a tot ce este copie și import de gândire, persiflând pe cei care și când polemizează fac apel excesiv la citate.

Si chiar dacă uneori poetul pătrunde de multe ori în gândirea economistului, determinându-l să conceapă cam simplist și uneori idilic organizarea producției noastre naționale în forme limitate, medievale, totuși, aceasta rămâne riguroasă, întreagă și "nestămatibilă" - cum spunea Manolescu -, perenitatea confirmându-i consistența, coerenta, viabilitatea.

ADELA DEAC

„POLITICE ȘI NU NUMAI”

Prof. dr. GH. AL. CAZAN

Recent a apărut, în Editura Humanitas, o carte a lui H.R. Patapievici, cu un titlu "Politice", ce ar vrea, parcă, să ne amintească de un gânditor celebru (Aristotel), care, cum se știe, a scris la rându-i "Politica", lucrare de referință pentru înțărzelile pe care și le ia gândirea.

Sigur, H.R.P. nu este Aristotel și nici "Politice" nu este "Politica". Pentru a ști ceva despre "Politice", trebuie să știm ceva despre autorul ei. Aceasta se poate afla din ceea ce se spune despre H.R.P. de la și din ceea ce zice el însuși despre sine. Înainte, deci, de a ne referi la ideile din "Politice", să ascultăm ce se scrie (nu tot, deosebit) despre autorul acestei cărți.

În "Politice", lui H.R. Patapievici i se face, pe o contrapagină, o scurtă prezentare. Într-un fel de *curriculum vitae* (sau, ceea ce este cam același lucru, un fel de memorie de titluri și lucrări elaborate sau în curs de elaborare ale autorului) ni se spune, - și nu avem cum să ne îndoim de adevărul spus - că dîl H.R. Patapievici s-a născut la 18 martie 1957, în București. Absolvent al Facultății de Fizică, Secția "Optică, spectroscopie, laseri, plasmă" (1982), cercetător științific (1985), asistent universitar (1990-1994), din 1994 director de studii la Institutul de Studii Germane (Masterat interdisciplinar pe lângă Facultatea de Filosofie a Universității din București). Doctorand în filosofie (1990), cu o cercetare privind *imaginariul filosofic al fizicii*. Din 1993, a fost invitat să susțină cursuri de istoria fizicii și istoria ideilor științifice (Facultatea de Fizică, Ecumest etc.). Din 1993, colaborăază regulat la pagina de eseuri a revistei "22" (rubrica "Idei în libertate" sau "În răspăr"). Scrieri: "Cerul văzut în lentilă" (premiul pentru eseul al Editurii Nemira, 1993); "Zbor în bătaia săgeții" (Eseu asupra formării), Editura Humanitas, 1995; "Viața la 17 ani" (roman picătoreșc în curs de apariție la Editura Nemira); "Imaginariul filosofic al fizicii", în curs de pregătire la Editura Humanitas.

Deși comentariile la prezentarea de mai sus mi se par de prisos, nu pot să nu constată că domnul Patapievici este nu numai ceea ce a fost deja și ceea ce este în prezent, ci și ceea ce va fi. Aceasta în cultură; adică el este opera pe care n-o are încă, dar care, după câte s-ar putea înțelege, a promis-o publicului.

Nu suntem dintre cei care se îndoiesc de viitorul cuiva. Dar nici dintre cei care cred, neapărat, că valoarea cuiva rezultă din publicitatea care i se face sau din promisiunea că mâine va produce, în fine, o operă aptă să genereze teorii noi în domenii încercate, până la apariția sa miraculoasă, de minți strălucite.

Noua carte a lui H.R.P. a stârnit, cum era de așteptat, reacții diverse. Dincolo, dincoace sau odată cu referirile la

"discursurile politice" ale lui H.R.P., este vizat autorul cu numeroasele lui fețe, se fac prezentări care merg de la elogii aproape penibile (dacă nu cumva chiar rizibile) până la condamnări vehemente. Peste tot, adică și în unele, și în celelalte, presează, vioale, lumea epitetelor.

Se spune, de pildă, - vezi revista "22" nr. 328 - că H.R.P. este omul "unei vieți enorme", sau că noua lui carte este de o "luciditate absolut exaltantă", "un act de igienă socială", de "igienă morală", de "igienă individuală". Ori, se mai zice că, prin H.R.P., suntem "în fața unui luptător, chiar dacă somatic destul de firav", apreciindu-se că, prin "Politice", "ne aflăm în fața unei capodopere sau a unei cărti de mare valoare". În aceeași revistă, se pune tulburătoarea întrebare (în titlu): "Ce ne-am face fără Patapievici?" sau, în altă formulare: "Ce s-ar face miciuțul nostru iaz communal fără Patapievici...?"

În ziarul "Adevărul" (17 mai a.c.), lui H.R.P. i se reproșează "antiumanismul costeliv" și se observă care ar putea fi consecințele, pentru români, ale diatribelor din "Politice": sinuciderea în masă, stergerea de pe hartă etc.

În "România Mare" (nr. 307, 308), H.R.P. este definit ca "tenie", iar lucrarea sa, ca un "grav atac de lez națiune", "perle de mojicie și trivialitate" (sublinierile ne aparțin).

Acestea ar fi doar câteva dintre prezentările "străine", care, firește, își au și ele importanța lor în raport cu scrisul lui H.R.P. Dar poate că mai interesante sunt (sau au fost) considerațiile autorului referitoare la el însuși.

Ni se pare că H.R.P. se prezintă în "Politice", cu adevărul lui, cu ființa care îi este proprie, cu intuițiile lui de altădată și cu trecutul lui din viitor! El face cititorului său cinstea de a se arăta (îl parafrazăm) în onto-episteme-ul unei proveniențe în care îngăduința se desfășă pe ogorul neliniștii și al cărțelii generate de zeul spasmodic al arché-ului hăituit, în illo tempore, și azi, de tot felul de aspirații.

Pentru a fi "obiectivi", să-l citim pe H.R.P. dincolo de "context", în afară de "criteriile universale ale adevărului", ci atâtă doar, cu logica individualului, care, se pare îi convine.

Să-l ascultăm, deci, pe H.R.P. într-un "discurs" - este drept, întrerupt de către el însuși - despre el însuși. Cine este H.R.P., o spune el însuși, în "Politice", fără retinente, dincolo de orice pudoare, ocolind sfîrșile morale (și moraliste!), jucându-se cu "boborul", care se află în ființa lui, cu genele care îi vin de la părinți, cu supragenele culturale, cu toată cultura, cu întreaga istorie românească și universală, cu mentalități americane, europene etc.

În autoprezentare, H.R.P. este la el acasă, nu vrea să se

dezmință, nici să păcălească pe cineva. Tine să ne convingă de natura ființei lui - irepetabilă, unică - deși, pe de altă parte, el vine din părinți, are strămoși, ba nici mai mult, nici mai puțin, descinde chiar dintr-un "bobor". Cum nu putem să reproducem tot ce zice H.R.P. despre ființa lui, să-l ascultăm în câteva formule paradigmatic sau, ceea ce este cumva același lucru, în expresii cu valoare de axiome. Iată, aşa dar, cum se definește pe sine însuși într-un mono-dialog, când impresionist, când realist, când futurist, când etic, când estetic și.m.d. Toate acestea, însă, adunate într-o aceeași irepresibilă nevoie a autorului de a se simți, măcar într-o pagină, ca un Onan, privat de posibilitatea înfloririi. Măcar într-o pagină, pentru că, în cele mai multe dintre paginile "lucrării" "Politice", el înfloresc viguros sau ar vrea să înflorescă strănic pe mai toate, ba chiar în toate ipostazele culturii, istoriei și ale vieții, având formule, idei, adevăruri etc. pentru tot ce mișcă și se vede, dar și pentru tot ce este încremenit și stă ascuns.

Formula în și prin care H.R.P. se autodefinește merită să fie transmisă ca atare, atât pentru că frapează prin excludivismul ei, dar și pentru că autorul ține morțis să se arate în toată splendoarea naturilor sale. Scrie: "Întrucât mă privește, cartea mea de identitate este următoarea: sunt alb, român, creștin ortodox și heterosexual" (p. 132), la care adaugă că este "mândru" că aparține "unei culturi și civilizații fundate în valorile creștine, cum se întâmplă să fie cea europeană" (p. 132). Singurul lucru care s-ar fi putut vedea cu ochiul liber este culoarea pielii lui H.R.P.; celelalte atribute pe care și le asumă sunt pomenite tocmai pentru că nu cad sub incidența simțurilor și, prin urmare, n-ar avea cum să fie cunoscute de imensa majoritate a cititorilor.

Această autodefinire ne

trimite la dimensiunea **biologico-spirituală** a lui H.R.P. și ne obligă să observăm, deocamdată, că, sub raportul notelor invocate, el este asemenea: 1) **tuturor** locuitorilor pământului care au culoarea albă; 2) **tuturor** românilor de aici și de peste hotare; 3) oamenilor de pretutindeni care împărtășesc creștinismul ortodox și 4) **tuturor** bărbaților globului, pentru că aceștia sunt cu adevărat heterosexuali. Care va să zică, H.R.P. se pierde, prin atributele zise, în "bobor", "mase", "bo-boare", în mulțimea anonimilor. Biologia și creștinismul său îl trag în locurile acestea de "nespălati" etc. Dar trebuie înțeles că autodefinirea de mai sus este doar una prin care H.R.P. se arată lumii. El revine - cum vom face și noi - asupra noțiunilor întrebuințate. În afara autodefinirii de mai sus, este doar una, alta mi se pare a fi mai importantă, fie și pentru că ni-l arată pe autor cu aproprieri care îl permit lansări de "săgeți" în lumile istorice, în general, în cea românească, în special.

H.R.P. zice, despre el, că, "politic vorbind", este "un liberal de tip clasic, așa cum erau liberalii englezi în secolul al XIX-lea, dar, spre deosebire de ei, care aveau averi, eu (H.R.P. - n.ns.) posed numai argumentele epistemologiei secolului meu" (p. 274).

Pentru o mai adekvată înțelegere a acestei determinări politice a propriei sale personalități, H.R.P. precizează că este "un european de factură liberală, practicând igiena judecății estetice și susținând principiul elitelui" (s.ns., p. 281).

Și această a doua autodefinire are, în "Politice", dezvoltări spectaculoase. Așa încât și prima și cea din urmă, fiind cumva și repere metodologico-ontologice sau epistemologice ale cărții, merită să stăruim asupra lor. (Va urma) ■

sugérând că orice realitate umană se vădește a fi o fuziune a obiectivului și subiectivului, chiar dacă unele fenomene sunt mai mult obiective, iar altele - pregnant subiective. Este semnificativ, în acest cadru, felul în care fenomenologii francezi, în special M. Merleau-Ponty (1908-1961), concep structura și sensul istoriei.

Viziunea lui M. Merleau-Ponty asupra istoriei, înțemeiată pe coordonatele concepției sale perceptivist-fenomenologice evidențiază inserția omului în lume, în istorie; omul fiind o ființă perceptivă, percepția sa nu este nici obiectivă, nici subiectivă.

Pe fundamentalul comportamentului perceptiv se înțelege apoi limbajul și gândirea, precum și activitățile și relațiile socio-umane mijlocite de limbaj și gândire, toate conservând melanțul obiectivului și subiectivului. În viziunea lui M. Merleau-Ponty, structura istoriei denotă aceeași fuziune a materialului și spiritualului, a obiectivului și subiectivului. Ea corelează toate domeniile sociale, fără a fi independentă de componente sale. Subiectivitatea, subliniază el în acest sens, este eficientă istoric, nu ca subiectivitate individuală, ci ca intersubiectivitate. Iar un alt fenomenolog francez, Michel Duffrenne, subliniază și el că subiectivitatea umană reacționează eficient asupra structurilor în care ea este inclusă, principalele sisteme fiind, pentru om, munca, viața, limbajul.

Chiar și copilul care învăță limbaba, se raportează creator la aceasta ca sistem social, prin însuși faptul că inventează noi termeni sau noi legături gramaticale.

În strânsă legătură cu accepția dată structurii sociale, ca entitate ireductibilă la componente sale, M. Merleau-Ponty abordează și problema **sensului istoriei**. Aceasta nu rezidă într-un scop general al istoriei, pentru că istoria nu este asemenea unei persoane, care să-și pună un scop sau altul. El nu constă nici în scopurile popoarelor, deși acestea, ca persoane colective, pot fi animate de anumite idealuri. Sensul istoriei rezultă, pentru fenomenologul francez, din interacțiunea tuturor domeniilor sale, din modul concret în care ele se ordonează și se ierarhizează, fiind chiar ordinea concretă a acestora. Depinzând de împrejurările concret-istorice, sensul istoriei este astfel contingent. În constituirea sensului istoric, proiectele fiecărui popor și ale omenirii în ansamblu joacă un rol tot atât de important, ca și împrejurările economice, sociale, politice, culturale. De aceea, așa cum ne recunoaștem unul pe altul, în calitate de conștiințe, tot astfel popoarele se recunosc unele pe altele, se respectă și învăță să trăiască împreună.

O perspectivă filosofică asupra sensului istoriei

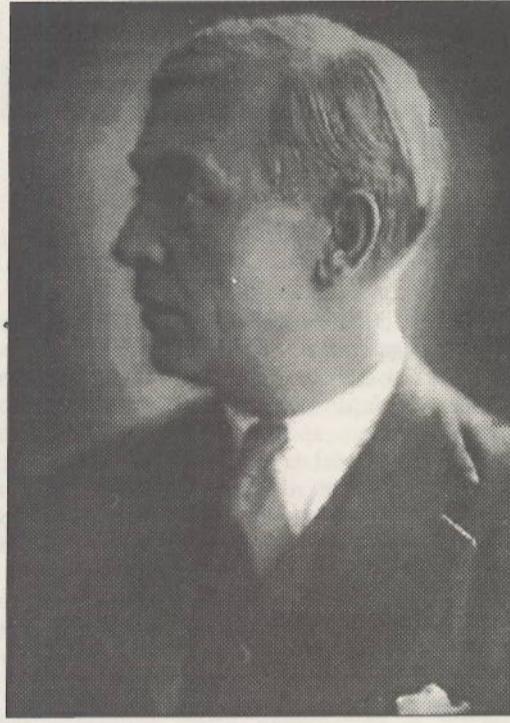
Dr. IOAN N. ROȘCA

După eșecul totalitarismului comunism est-european, filosofia oficială din care s-a inspirat - numită, de regulă, materialism dialectic și istoric - a intrat, cel puțin în aceste țări, într-un con de umbră. Și chiar dacă în succesul practic nu implică, automat, și "apusul unei filosofii" rămâne un fapt că, la noi, paradigmile materialismului dialectic și istoric nu mai sunt invocate nici în plan filosofic, nici în variate platforme politice de stânga. Era de așteptat ca ele să lase loc pluralismului filosofic, adică unor variate poziții asupra omului și istoriei. Dar, deși acest pluralism există, fiind, de altfel, specific orizontului filosofic contemporan, nici el nu este încă suficient afirmat, mai ales în explicarea istoriei. Rezerva față de o teorie sau alta provine, poate, și din faptul că, în general, acestea se grupează în două mari orientări: **una care afirmă primatul materialului, iar alta - pe cel al spiritualului**, ceea ce presupune, în fiecare caz, o unilateralizare. Fenomenologia constituie o perspectivă interpretativă care evită unilateralitatea celor două orientări, întemeindu-se pe premise **neutraliste**. De altfel, nici concepțiile filosofice tradiționale, care admit un principiu nedeterminat, nu sunt nici materialiste, nici idealiste. Plecându-se de la fenomenologie și, mai larg, de la concepțiile filosofice neutraliste, cred că este perfect conceputibilă teza unei **unități între corporal și incorporal, între trup și suflet, între materie și spirit**. Punctul de vedere neutralist nu neagă faptul real că, uneori, factorii materiali joacă un rol determinant, iar în alte contexte, cei spirituali. El previne astfel asupra oricărui reducționism,

Corifei ai românismului despre identitatea etno-spirituală a poporului nostru

Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu,
Octavian Goga, Liviu Rebreanu,
Ovid Densusianu, Garabet Ibrăileanu

Prof.dr. ION DODU BĂLAN

În vîlăsagul de tendințe ideologice, de direcții și curente literare (expresionism, simbolism, semănătorism, poporanism, avangardism, modernism și alte-isme) care brâzdează secolul al XX-lea, toate se înfruntă, se completează sau se contestă, unele pe altele, pe câteva teme esențiale: raportul dintre tradiție și inovație, dintre traditionalism și modernism, dintre național și universal, care se structurează, până la urmă, în ideea de specific național, vizând, în fond, cu admirație sau cu rezerve, identitatea noastră etno-spirituală.

Unele curente și unele personalități, excesiv moderniste, neagă importanța specificului național și nevoia ca literatura și arta să reflecte identitatea etno-spirituală a românilor, propovăduind un universalism fără margini, care a fost, de altfel, acuzat de cosmopolitism.

Alții s-au poticnit într-un neoșism exacerbat și exclusivist, care se consideră suficient ieși, opunându-se deschiderii către experiențe literare inovatoare din alte culturi și sincronizări cu acestea, cerute de mentorul modernismului, Eugen Lovinescu, și de logica evoluției oricărei culturi.

A existat, firește, și o direcție mai echilibrată, mai nuanțată, în creația literară propriu-zisă - astăzi mari poeți care îmbrățișează și tradiția vie, sănătoasă, cu rădăcini în creația populară, dar și inovațiile aduse de expresionism, simbolism, modernism, realizând, astfel, sinteze de o excepțională valoare artistică și originalitate. Exemplele sunt multe: Octavian Goga, Tudor Arghezi, Lucian Blaga,

Aron Cotruș, Ion Pillat, Ion Barbu, E. Fundoianu, Al. A. Philipide, V. Voiculescu, M. Beniuc, N. Labiș, Nichita Stănescu, Geo Dumitrescu și alții. Toți aceștia au creat universuri artistice de sine stătătoare în care pulsează un puternic specific național, identitatea de neconfundat a românilui. La fel stau lucrurile și în proză, prin scriitori ca Mihail Sadoveanu, Ion Agârbiceanu, Liviu Rebreanu, Panait Istrati, Pavel Dan, Eugen Barbu, Zaharia Stancu, Marin Preda, Ion Lăncrăjan, Titus Popovici, D.R. Popescu, Fănuș Neagu, Dinu Săraru.

Național și universal - o relație organică

Exegeza noastră arată că ar fi greșit să se credă că identitatea etno-culturală românească ar trebui căutată numai în mediul rural. Pentru a ne cunoaște corect și temeinic specificul, oglindit în creația literar-artistică, trebuie înălțat atitudinile extremiste, care se opresc fie numai asupra satului, fie numai a orașului, ori numai asupra elementelor tradiționale și chiar tradiționaliste, ori numai asupra a ceea ce e inovație, modernitate ostentativă. În acest sens, am ales, pentru analiză, câteva personalități marcante și reprezentative pentru diverse curente, direcții și atitudini literare: Nicolae Iorga, Ovid Densusianu, Garabet Ibrăileanu, cu referiri la atitudinile definitorii ale modernistului Eugen Lovinescu.

După decenii de prejudecăți cu privire la specificul național, la identitatea noastră etno-culturală (atitudini care au condus la condamnări, la excluzeri

stupide și excomunicări pătimăș din literatură ale unor curente, scriitori și cărți), judecăm acum lucrurile în mod obiectiv, sine ira et studio. Este necesar să fie scoase valorile și ideile de sub focul încrucisat al acuzelor nefondate, în primul rând privitoare la N. Iorga și la curentul sămănătorist și, apoi, la Ovid Densusianu, bănuit de lipsă de atașament față de specificul național și de deschideri exclusiviste, cosmopolite, spre citadin.

În confruntarea dintre tradiție și inovație, dintre național și universal, dintre temele rurale și cele citadine, în componența identității etno-spirituale românești, s-au implicat și poporanii Constantin Stere și Garabet Ibrăileanu. Aceștia au avut un rol important în dezbaterea teoriei specificului național și, implicit, a identității noastre etno-culturale.

E de necontestat faptul că literatura reflectă portretul etno-psihologic al unui popor, că ea este o oglindă a vieții sale, a concepțiilor sale etnice și estetice; nu numai literatura de tip tradițional, ci și cea modernă, inovatoare, cultivată, la noi, de mari romancieri, precum Camil Petrescu, Hortensia Papadat Bengescu, Gib Mihăiescu, Anton Holban, D.R. Popescu, D. Săraru, N. Breban, Al. Ivasiuc, Ileana Vulpescu și alții. "De fapt - scria genialul romancier Liviu Rebreanu - toate operele mari literare, acelea care înnoilează civilizația unei națiuni sunt și mari realizări etice, sinteze ale unei concepții de viață, mărturii ale gândirii și simțirii unui popor într-un anume moment. Specificul național, postulat al diferențierii pe care o râvnește

fiecare neam în mijlocul unei lumi în plină efervescență și emulație, este creația literaturii, în primul rând, și, în general, a artelor. Literatura este filtrul magic care alege esența calităților și defectelor unui neam, care-i trezește conștiința națională și o ține vie, care fixează un neam pe un anume pământ".

Nicolae Iorga - un uriaș al culturii românești

Nicolae Iorga e cel mai nestudiat și mai necunoscut scriitor român. Ne aflăm și ne vom afla multă vreme încă la poalele muntelui, fără puțină imediată de a stăpâni dintr-o ochire întregul masiv cu configurația versantelor și semnificația piscurilor sale. Cuvintele acestea, scrise de Nichifor Crainic, în perioada interbelică, sunt, într-o mare măsură, valabile și astăzi, după ce o întinsă parte a operei lui N. Iorga a fost reeditată, însotită de ample prefețe, după ce s-au publicat bibliografii, monografii parțiale, pe diverse sectoare ale creației sale. Și totuși, muntele trebuie urcat, de data aceasta pe cărăuia anevoieasă numită: *Identitatea etno-spirituală a românilor în concepția lui Nicolae Iorga*, ținând seama de datele bibliografice ale acestui uriaș al culturii românești și universale, de peisajul spiritual al epocii în care a trăit, marcat de curente politice, ideologice, estetice și literare, de revistele în care și-a afirmat ideile, de susținătorii și adverzarii săi.

În maximele și aforismele lui Iorga se concentreză și rezultatele observațiilor sale nemijlocite asupra vietii, ale călătoriilor sale și ale cunoașterii temeinice a istoriei universale și naționale, ale vastei sale culturi. *Ideea națională, națiunea, patria, neamul au fost noțiuni care au stat în centrul tuturor preocupărilor, atât de variate, ale lui Nicolae Iorga*. "Fără patrie - scria el - nu se poate închipui existența de națiune și fără națiune patria e un cuvânt deșert". Iar în altă parte, N. Iorga aprecia că "o națiune are dreptul să se conducă după interesele ei în marginea cerințelor morale, fără îndeplinirea căror se săvârșește o derogare de laumanitate".

Unul dintre cei mai mari oameni de cultură ai lumii, un veritabil "fenomen al naturii", fiul avocatului Nicu Iorga și al Zulniei - femeia școlită, cu preocupări literare - istoricul, profesorul, omul politic, poetul, dramaturgul și publicistul Nicolae Iorga - s-a născut la Botoșani, la 5 iunie 1871, și a murit tragic, asasinat de membri ai Gărzii de Fier, la 27 noiembrie 1940.

Într-o viață de șaizeci și nouă de ani, Nicolae Iorga a scris 1350 de cărți, 5600 de recenzii, 16.714 articole și a ținut sute de cursuri pe teme diverse, conferințe și discursuri parlamentare, a editat reviste ("Neamul românesc", "Floarea darurilor", "Cuget clar", "Drum drept", "Sămănătorul"). N. Iorga n-a fost numai un om de bibliotecă, un savant care a citit sute de mii de pagini pentru cunoașterea identității specifice a neamului românesc. El și-a întemeiat concluziile, elementele de portret etno-psihologic al românlui pe observații directe, colindând sat cu sat, de la un capăt la altul al țării, cunoscând folclorul, datinile, credințele, portul,

locuința, uineltele de lucru, felul de a fi, de a gândi și a simți al nemului românesc de pretutindeni. Îi cunoaștem impresiile din lucrările: *Drumuri și orase din România, Sate și mănăstiri din România*.

Nicolae Iorga s-a descris pe sine, ca personalitate reprezentativă a românilor, în lucrarea: *O viață de om așa cum a fost* (1934). Și-a descris, cu un excepțional talent de portretist, contemporanii iluștri și precursorii în volumul *Oameni care au fost* (1934-1939). A descris vremea prin care a trecut, cu luminile și umbrelile ei în însemnările zilnice dintre 1917-1938, publicate în șapte volume de *Memorii*.

În toate aceste lucrări a descris, direct sau indirect, suflul românesc, identitatea noastră spirituală. Iorga nu judecat viața, istoria și identitatea românilor în izolare față de alte popoare pe care el le-a cunoscut nemijlocit, cunoscându-și impresiile de călătorie în volume ca: *Amintiri din Italia, Note polone, Câteva zile prin Spania, În Franță* s.a. Iorga scria lucrări impunătoare, de referință, despre istoria românilor, a Imperiului otoman și a Imperiului bizantin. Istoricul Iorga a pus mereu accentul nu pe izolarea românilor, ci pe contextul istoric, pe relația lor cu alte națiuni, căutând cu insistență trăsăturile specifice ale identității noastre naționale. E ceea ce a făcut și în lucrările sale de istorie literară: *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea* (1688-1821), în 1901, *Istoria literaturii române în veacul al XIX-lea, de la 1821 înainte* (1907-1909), *Istoria literaturilor române în dezvoltarea și legăturile lor* (1920-1925), *Istoria literaturii românești contemporane* (1934).

Debutând în tinerețe ca socialist, Iorga a evoluat spre o concepție politică în centrul căreia stătea ideea națională. Pentru aceasta unii s-au grăbit să-l eticheteze naționalist, dând termenului evidente conotații critice, ignorând faptul că Nicolae Iorga i-a adorat pe români, dar le-a văzut și scăderile. A fost obsedat de identitatea lor, de ideea națională dar, metodologic, a propus atitudini nuanțate față de ea: "Evident că ideea națională - scria el - este dintre aceleia pe care trebuie să o aibă fiecare, nu numai în inima sa, ci în toată ființa sa: dar să vorbești de ideea națională cât mai rar și numai în anumite împrejurări, cum se vorbește rar de lucruri pe care le simți adânc și în care crezi cu toată puterea suflului tău".

În concepția lui Iorga, arta, în general, literatura, în special, reflectă identitatea națională, dar nu în chip mecanic și simplist. Un scriitor poate trata orice subiect, chiar dintr-un univers neautohton, și, totuși, în opera sa se va reflecta "nota fundamentală a poporului propriu". Apărând valorile indigene care ne defineau identitatea spirituală, Iorga nu a fost însă refractar la valorile artei universale, știind că "a opri la vamă ideile străine și operele literare ale celor mai înaintați decât noi, n-ar aduce nici un folos". Firește, concepțiile lui Iorga despre raportul național-universal vor cunoaște evoluții nuanțate, cu plusuri și cu minusuri, dar ideile călăuzitoare rămân, în sensul că literatura trebuie „să servească drept instrument de luptă pentru scopurile supreme ale unui popor". (Va urma)

Strategii și limite ale comunicării

(Continuare din pag. 1)

Nu sunt rare cazurile când dintr-o cantitate enormă de fapte culese pentru o informare mon dializată (generalizată), mijloacele de informare aleg ceea ce "ele vor să transforme în evenimente". Se deschide astfel o fereastră spre lume, dar o fereastră strâmtă al cărei ochi nu filtrează decât evenimentele alese după o strategie a seducției, și, câteodată, prin intermediul unei proiecții (intenții) politice. Concentrând atenția asupra unei anumite realități, preferată altiei, mascând anumite fapte, chiar fără a le falsifica, mijloacele de informare în masă dispun de o redutabilă putere de orientare a opiniei (p. 226).

Autoarea lucrării consacrată un scurt capitol "limitelor influenței și puterii mass-media", semnalând "tactică telespectatorului" saturat de imagini repetitive, deturante, dar și avertizat sau devenit conștient în legătură cu pericolul "structurilor de dominație" din care fac parte și mijloacele de informare în masă. "Pe de altă parte, opțiunile personale indică adesea un baraj în fața influenței, pe termen lung sau scurt, a informației mediatică" (p. 227).

Este de invocat în acest sens și analiza unui alt cercetător, potrivit căruia observații empirice de aproape cinci decenii, pun în lumină "rolul contactelor personale în formarea opiniilor individuale", precum și "limitele sau obstacolele pe care le întâlnesc mass-media pe drumul care duce mesajele către destinatarii lor", ceea ce generează "non-coincidență între preferințele mass-media și cele ale utilizatorilor". De aici se desprinde concluzia că influența marilor puteri informative este totuși "mai restrânsă decât se crede sau decât se spune"³. Iar aceasta și datorită situației reale că procedeele de manipulare, oricăr de perfecte, sunt, cu timpul, sesizate, încât nu se poate conta multă vreme pe efectul omului "adormit" sau al "anesteziei" informaționale.

Problematica puterii și influenței mijloacelor de informare în masă asupra opiniei publice în general, asupra masei de telespectatori (categorie ale

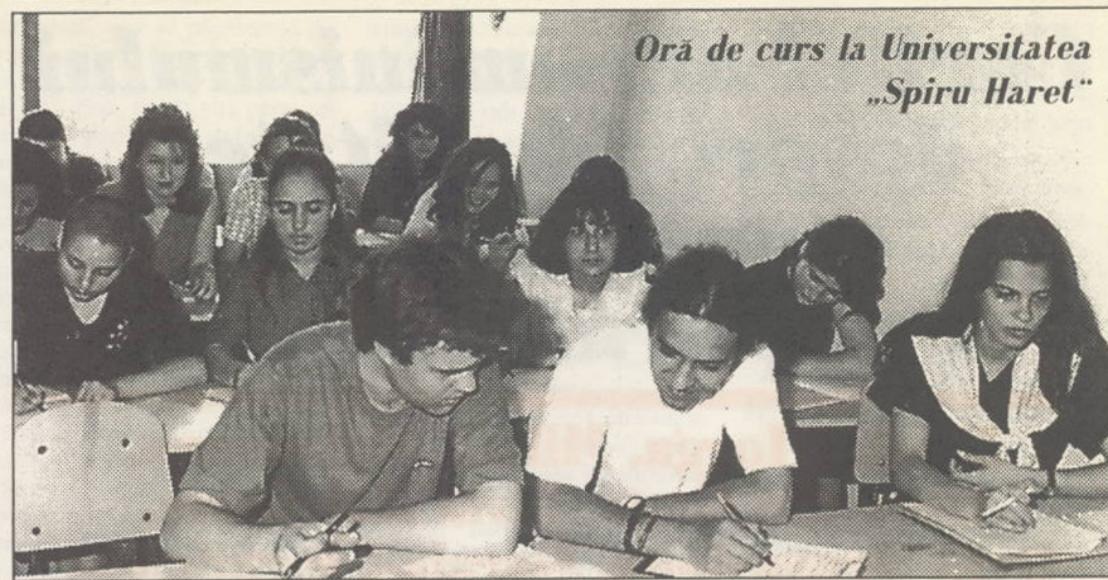
cărei dimensiuni sociale au crescut în proporții greu de imaginat cu numai 4-5 decenii în urmă) este însă mult mai complexă și mai subtilă, deoarece ce se cere mereu studiată, nu în general, ci sub aspectele concrete rezultate din: structura profesională și gradul de instruire al populației; existența și funcționalitatea instituțiilor democratice, a statului de drept; dinamismul și diversitatea vieții politice și, nu în ultimul rând, nivelul de dezvoltare economică și posibilitățile de satisfacere a cerințelor vieții materiale și spirituale a cetățenilor.

Se poate spune că, din toate aceste puncte de vedere, analiza sociologică a relației actuale dintre puterea de influențare a mijloacelor de comunicare în masă și conținutul lor de idei, de mesaje este de natură să pună în evidență o serie de concluzii specifice stadiului actual de dezvoltare a României, a releva particularitățile formării și afirmării opiniei publice naționale. O asemenea analiză ar servi atât cercetării ca atare, îmbogățirii metodelor și conținutului său, dar și diverselor structuri și forme ale mass-media. Din păcate, asemenea demersuri analitice sunt destul de rare, limitate tematic, dar și ca arie de cuprindere, cei interesați, în special de definițorii sau gestionarii mijloacelor de informare, îndrepându-și preocuparea mai mult spre cunoașterea efectelor comerciale, spre aria de difuzare sau răspândire. Or, acestea depind, în mare parte, de criteriile calitative, de fundamentarea unor strategii adecvate și pe termen lung, pentru a se putea înscrie realmente în rândurile sau structurile a ceea ce, în opinia publică, se numește "a patra putere în stat".

1. Herbert Marcuse, *Scrieri filozofice*, Editura Politică, București, 1977, p. 334.

2. Jacqueline Russ, *Les théories du pouvoir*, L.G.F., Paris, 1994, p. 224-228; în continuare, trimiterile vor fi menționate în text.

3. Francis Balle, *Médias et sociétés*, Montchrestien, Paris, 1992.

Oră de curs la Universitatea „Spiru Haret”

De la absentism la mistificarea democrației

Prof. dr. ION FLOREA

Democrația românească pare să se maturizeze și prin aceea că începe să cunoască unele simptome proprii sărilor cu îndelungate tradiții democratice, depășind astfel stadiul euforiei, întrucâtva mistice, de după 1989. Democrația nu-i mai apare, astfel, românului, ca un fel de paradis în plan politic, ci în realitatea ei contradictorie, atât națională și dreaptă, cât și fragilă și, uneori, neficientă, aș spune cu un singur termen, paradoxal. Absenteismul cetățenilor la vot, constatat în alegerile locale recente, ne sugerează și el o realitate contradictorie a democrației. Acest absentism este și o formă de protest, de exprimare a dezardorului unor cetățeni cu activitatea neficientă a unor primari și, într-un fel, de sănctorinare a acestora, mai cu seamă pentru actualul grad de mizerie și starea reală a unor localități, începând cu Capitala țării.

Faptul contrar este, de asemenea, demonstrativ, și anume că acolo unde primarul, indiferent de ce partid aparține, a fost cu adevărat gospodar și a rezolvat problemele esențiale de interes public, cu sprijinul și participarea cetățenilor, în primul rând, curățenia și canalizarea orașelor, repararea și întreținerea străzilor, inclusiv organizarea în bune condiții a scrutinului la nivel local, ce-i intra în atribuții, alegerile au fost deja validate și, totodată, realeși vechii primari.

Participarea la vot este, în același timp, exprimarea conștiinței civice de apartenență la comunitatea respectivă, de implicare responsabilă în bunul ei mers. Aceasta se întăreste, însă, în măsura în care cetățenii văd că strădaniile lor dau roadele necesare și se regăsesc și în eforturile și rezultatele celor pe care i-au mandat să dirigeze treburile publice. Când cetățenii constată, dimpotrivă, că se degradează starea orașului sau a comunei lor, că cei mandatați prin vot nu-și în promisiunile, mulți dintre ei ajung la concluzia inutilității participării lor la scrutin și procedează în consecință.

Absenteismul are însă și alte cauze, nu mai puțin esențiale. Printre acestea este și corupția în creștere, mai cu seamă dacă nu sunt semne că autoritățile respective luptă împotriva acesteia

Cetățeanul simplu, apăsat de nevoi și de grija zilei de mâine, nedeprins cu sesizarea diferențelor politice, este, într-un fel, buimăcit de voluminoasele și complicatele buletine de vot, din care el este pus să aleagă repede în semiobscuritatea cabinelor. Nu-i, oare, mai comod, în asemenea condiții, mai ales dacă și nemulțumit, să nu se prezinte la vot? Numărul mare de buletine anulate este o dovadă că acestea depășesc pragul normal de percepție politică al omului obișnuit. Simplificarea vieții noastre politice, după modelul celor mai avansate democrații, prin reducerea la un prag normal a numărului de partide și, implicit, de candidați este în fond o necesitate națională și nu are nimic comun, cumva, cu limitarea libertății politice. De aceasta va depinde în mod hotărător, în anii următori, stabilizarea democrației în România, ca pretutindeni de altfel în lume. Și o asemenea evoluție, ca și soluționarea problemelor concrete ale organizării alegerilor, nu o poate hotărî nimeni din afară, nici chiar Consiliul European, cum cer unii, ci numai noi însine, clasa noastră politică, care trebuie să se simtă prima responsabilă de destinul democrației românești.

Absenteismul electoral, care deocamdată șochează pe politicieni, deși era de prevăzut, date fiind cauzele semnalate, se cere însă examinat și din perspectiva consecințelor lui, dacă el va persista sau se va accentua. Absenteismul la vot poate mistifica grav democrația și duce, în cele din urmă, la situația ca o minoritate să se substitue majorității și să decidă în locul ei. Dacă ținem seama că deja unii primari au fost aleși anterior cu procente minime de electori (uneori sub 10%) și că aceasta este acum o perspectivă reală în alegerile locale, ne dăm seama de necesitatea diminuării absenteismului electoral, pentru a nu juca astfel în pericol legitimitatea puterii constituite la diferite nivele. Atingerea unui asemenea obiectiv, până la limita evitării unor pericole total anti-democratice, este, de aceea, de interes național, începând cu societatea civilă, continuând cu formațiunile politice și terminând cu puterea și, în fond, cu fiecare cetățean. Dar, întrucât abținerea de la vot este și ea o formă de atitudine a fiecărui, de protest chiar, nu socot că introducerea obligativității votului este o soluție, fără a leza, prin aceasta, libertatea cetățenului. Mai curând, măsurile educative, de mai bună informare și de propagandă sunt cu adevărat democratice și, desigur, recomandabile.

GRÂUL Neprețuitul preț

(Continuare din pag. 1)

Prețul grâului, pe care guvernul îl oferă pentru cantitatea pe care o achiziționează, trebuie recalculat, renegociat cu reprezentanții autenți ai producătorilor din teren și nu cu institute de cercetare care nu-și cunosc menirea sau cu niște "președinți" ai unor organizații care nu reprezintă pe nimeni și care singuri s-au autopropus ca "președinți" pentru ca să aibă un titlu mai sonor, după cum alții se autoîntitulează profesori, fără să aibă vreo catedră sau să fie profesor această meserie. Există pericolul ca producătorul agricol să treacă la sistemul de producție "autocratic", doar pentru nevoile pro-

prii, nu și pentru piață. Nimeni nu-l poate obliga să cultive în pierdere.

Dacă se dorește cu adevărat redresarea economică a țării noastre, atunci trebuie să se dea atenția cuvenită agriculturii și producătorului agricol. Din punct de vedere al compoziției chimice și al calităților de panificație, grâul românesc este la fel ca cel din Franța, Canada, Australia, ceea ce nu se poate spune întotdeauna și despre produsele industriale ce merg la export, cu excepția celor chimice, care au aceleași calități fizico-chimice.

Și atunci, să dăm țărانului ce-i al țăranișului și grâului ce este al grâului: un preț competitiv!

Participarea la vot este, în același timp, exprimarea conștiinței civice de apartenență la comunitatea respectivă, de implicare responsabilă în bunul ei mers. Aceasta se întăreste, însă, în măsura în care cetățenii văd că strădaniile lor dau roadele necesare și se regăsesc și în eforturile și rezultatele celor pe care i-au mandat să dirigeze treburile publice. Când cetățenii constată, dimpotrivă, că se degradează starea orașului sau a comunei lor, că cei mandatați prin vot nu-și în promisiunile, mulți dintre ei ajung la concluzia inutilității participării lor la scrutin și procedează în consecință.

Absenteismul are însă și alte cauze, nu mai puțin esențiale. Printre acestea este și corupția în creștere, mai cu seamă dacă nu sunt semne că autoritățile respective luptă împotriva acesteia

Oră de curs la Universitatea „Spiru Haret”

Extinderea NATO spre Est Perspectivele României

Prof. dr. CONSTANTIN VLAD

Sintetizând dezbaterea problemelor pe care le implică extinderea Alianței Nord-Atlantice rezultă că viitorul Europei - și, inevitabil, al României, ca țară europeană - va depinde de prevalarea uneia dintre cele două tendințe fundamentale care se conturează pe continent, și anume **tendința spre parteneriat și cooperare ori, dimpotrivă, tendința spre confruntare și conflict.**

Afirmarea primei tendințe va presupune existența voinei politice, înainte de toate, din partea marilor puteri europene sau prezente în Europa, dar și a tuturor statelor europene de a găsi modalități de acomodare reciprocă a propriilor interese spre a se evita apariția unor divergențe fundamentale, promovarea cu succes a integrării economice, extinsă la scară întregului continent și spre beneficiul tuturor, gestionarea crizelor și soluționarea conflictelor într-un cadru democratic și prin mijloace exclusiv politice. Eșecul afirmării unor astfel de evoluții ar însemna, cu siguranță, apariția unor noi diviziuni ale Europei, constituirea a noi grupări și alianțe de state, adică reapariția blocurilor și a politiciei de bloc, ceea ce, mai devreme sau mai târziu, va împinge lucrurile spre confruntare și război.

Și într-o perspectivă, și într-alta, pentru România, orientarea spre integrarea în structurile europene și euro-atlantice are sănse să se dovedească o alegere justă. Cu câteva precauții și condiții, la care mă voi referi, pe scurt, în cele ce urmează. Precauțiile au în vedere împrejurarea că, dată fiind existența unor posibilități variate de evoluție a situației pe continent, în materie de securitate, România ar trebui să-și asigure un suficient câmp de acțiune în ceea ce privește opțiunile proprii în problemele securității naționale; la rândul lor, condițiile urmăresc tocmai prezentarea, pentru România, a capacitatii de opțiune, pe parcursul actualului proces de reașezare a raporturilor europene.

În ceea ce privește precauțiile, este necesar, după părerea mea, să se studieze în mod aprofundat **interesele reale** - care, după cum se stie, nu coincid neapărat cu cele declarate ale principalilor protagonisti prezenti sau care acționează în zona unde este situată România și, în genere, pe continent, și anume interesele pe termen scurt și cele de perspectivă, factorii care susțin și întăresc aceste interese sau, dimpotrivă, care pot duce la modificarea lor, modalitățile prin care se instrumentalizează realizarea intereselor în cauză etc. Un astfel de studiu ar trebui să permită evidențierea modului cum se raportează la astfel de interese propriile noastre interese naționale, cum, prin ce mijloace și pe ce căi aceste interese naționale pot fi protejate și promovate.

Nu este nici o exagerare în a afirma că România se află, și în ceea ce privește opțiunile sale externe, într-un moment de răscruce, că alegerea pe care o face acum, în acest domeniu, va configura destinul poporului român pentru viitorul previzibil.

Iar această alegere are loc într-un context geopolitic global, continental și zonal, nu numai tot atât de complex și dificil ca de atâtea ori în istoria noastră, ci și în condiții concrete care, într-o măsură deloc de neglijat, nu depind de noi și din care unele se pot dovedi vitrege, chiar adverse.

Să luăm, de pildă, Alianța Nord-Atlantică, a cărei decizie de lărgire spre Est oferă României posibilitatea accesării la calitatea de membră a NATO. Este lipsită că interese de importanță deosebită - politice, economice, militare - stau la baza hotărârii deschiderii Alianței către țările din Centru și Sud-Estul continentalui. Aprecierea conform căreia extinderea spre Est este o expresie adevărată a acestor interese apartine actualei generații de conducători ai țărilor membre și ai NATO, ca organizație. Este, totodată, de subliniat faptul că linia extinderii spre Est face parte dintr-o strategie generală a Alianței Nord-Atlantice, precum și din strategia globală a S.U.A. În aceste strategii, însă, se înscriv, la loc de frunte, relațiile NATO, respectiv, ale Statelor Unite, cu Federația Rusă. Or, în procesul de adoptare a hotărârilor privind aplicarea oricărei strategii, se cîntăresc sistematic avantajele și dezavantajele, se iau în calcul plusurile și minusurile hotărârilor respective. În această lumină, n-ar trebui să se exclude posibilitatea ca o administrație americană să ajungă la concluzia că plusul pe care lărgirea NATO spre Est-l-ar aduce în planul securității ar fi anulat de perspectiva reală a stopării înaintării Rusiei pe calea reformelor democratice, a instalării la

putere, în această țară, a unor forțe naționaliste, care ar determina un curs de confruntare cu Occidentul, ceea ce ar duce inevitabil la noi diviziuni ale continentului, la constituirea unor noi alianțe, la permanentizarea unei "păci reci" - un fel de variantă actualizată a "păcii finmate" - de la care poate fi un singur pas până la o nouă fază a unui "război rece", cu toate riscurile pe care acesta le-ar presupune. Astfel de afirmații ar putea părea hazardate; menționez, însă, că ele se întâlnesc foarte frecvent în argumentarea opinioilor celor care se pronunț împotriva lărgirii NATO. Si anume, ele sunt adesea aduse ca argumente tocmai în viziunea raportului dintre beneficii și costuri, acestea din urmă fiind considerate prea mari în comparație cu beneficiile, ceea ce le face inacceptabile.

Se poate susține că s-a mers deja prea departe în direcția aplicării deciziei de extindere a Alianței pentru ca procesul declanșat în acest scop să mai fie oprit. O astfel de susținere ar fi, cred, inexactă. În realitate, procesul respectiv, în ceea ce el are cu adevărat esențial și hotărător, și anume negocierile de aderare, n-a început încă, documentul adoptat de Consiliul Ambasadorilor NATO, la 24 ianuarie 1996, privind "principiile dialogului extins cu țările candidate" păstrând în continuare procesul de aderare în fazele sale pregătitoare. Si apoi, politica este, conform unui dictum cunoscut, arta de a face imposibilul posibil.

De aceea, după părerea mea, **decizia de extindere spre Est a Alianței Nord-Atlantice n-ar trebui considerată de pe acum drept absolut definitivă și inevitabilă**; probabil, nu există multe sănse ca o astfel de susținere să se dovedească adevărată, dar ele n-ar trebui eliminate. Socotesc că este necesar ca o astfel de împrejurare să nu fie exclusă din preocupările privind asigurarea securității naționale a României și integrarea noastră în NATO. (Va urma) ■

Dialogul multilateral ROMÂNO-GERMAN în actualitate

FLOREA DUDIȚĂ,
ambasadorul României în Germania

Cu mare bucurie particip, pentru a treia oară, la tradiționala Zi a Patriei, de la Dinkelsbühl. Această sărbătoare a devenit un simbol al existenței sașilor transilvăneni în Germania, al legăturii lor cu vechea patrie. Strămoșii sașilor de aici au sosit, în secolul XII, ca "oaspeți loiali" în țara "de dincolo de păduri", adică în Transilvania. De atunci au trecut 850 de ani, timp în care germanii din România și-au adus o contribuție inestimabilă la dezvoltarea civilizației românești. Ceea ce vrea să amintesc, astăzi, este un lucru care nu a fost spus destul de tare și destul de des, și anume că sașii transilvăneni au fost primii din Europa care au organizat un sistem general de școlarizare; ei și-au dezvoltat propria cultură, ca expresie a

propriei identități. Istoria secolului XX a determinat un puternic flux de reîntoarcere în patria strămoșilor. Dar "dincolo de păduri" a rămas o cultură, și rămas o bucătică din identitatea fiecăruia. În Tratatul româno-german privind cooperarea prietenească și pateneriatul în Europa, minoritatea germană din România este numită puncte naturală de legătură între cele două popoare. Sașii transilvăneni, ca și sâvabii bănățeni, sâvabii sătmăreni, germanii din Bucovina și din Dobrogea, aflați azi în Germania, sunt pilonii unui pod adânc înfipt în solul german, iar cei rămași în vechea patrie, prin cultura și identitatea lor, sunt celălalt puternic pilon, ancorat în pământul românesc. Este

datoria noastră, a tuturor, să avem grija ca acest pod să nu aibă nici o fisură.

Cu exact un an în urmă, domnul președinte federal, dr. Roman Herzog, s-a aflat în mijlocul sașilor din Sibiu și împrejurimi. În Catedrala evanghelică din Sibiu, el le-a adresat germanilor apelul de a medita cu atenție la hotărârea de a emigră în Germania. "Patria n-o poți împacheta într-un geamantan", sublinia dr. Roman Herzog, relevând în continuare: "Minoritatea germană din România nu este o relicvă a zilelor trecute, ci un posibil germene al relațiilor germano-române de azi și al unificării europene de mâine".

Peste exact o lună, la 28 iunie 1996, domnul președinte Ion Iliescu se va întâlni, la München, în cadrul vizitei de stat în Germania, cu reprezentanți de frunte ai Organizațiilor germanilor originari din România. Aș dori ca asemenea întâlniri cu minoritățile, cum sunt cele ale președinților noștri, să facă școală în Europa și ca oamenii politici să-și dea mâna peste punjile pe care le reprezintă minoritățile.

Cuvintele lui Stephan Ludwig Roth: "În inima popoarelor trebuie edificată adevărată pace", motto-ul întrunirii de la Dinkelsbühl, din acest an, sunt astăzi mai actuale ca oricând. Stephan Ludwig Roth a fost executat acum aproape 150 de ani, deoarece lupta pentru dreptate și combatea nedreptatea ce se comitea asupra națiunii lui și a națiunii române din Transilvania. El s-a ridicat împotriva maghiarizării Transilvaniei, arătând: "Să declară o limbă, limba țării - nu este nevoie... Dacă maghiarul, pentru a-și asigura privilegiile și a-și avanța limba sa, se bazează pe sabie și cucerire, germanul este liber să invio tratatele și cultivarea pământului... Dacă ținem seama de numărul vorbitorilor va trebui să vorbim în limba valahă (română)".

Pentru liniștea noastră susfletească este la fel de necesar să putem uita, și să nu putem uita, căci "nimic nu este mai în măsură să ne arate calea cea mai dreaptă decât cunoașterea trecutului" (Polybius). Nu faptele îi derutează pe oameni, ci opiniile despre fapte. De aceea, este necesar, din când în când, să fie reamintite faptele.

Relațiile româno-germane au devenit, în toate domeniile, relații normale între două țări prietene. Vizita de stat efectuată anul trecut, în România, de domnul președinte dr. Roman Herzog a lansat semnale noi în legătură cu dialogul germano-roman. Vizita de stat, de anul acesta, în Germania, a domnului președinte Ion Iliescu și con-

vorbile sale cu domnul președinte federal, dr. Roman Herzog, cu domnul cancelar federal, dr. Helmut Kohl, și cu alți oameni politici de frunte vor desăvârși acest dialog.

În domeniul economic, deși Germania deține primul loc, atât în schimbul de mărfuri, cât și în investițiile în România, ne dorim o cooperare și mai strânsă. Pentru aceasta există bune premise. Aș menționa aici doar convorbirile pe care președintele Iliescu le va avea, în timpul vizitei de stat, cu reprezentanți ai industriei și ai băncilor la Bonn, Düsseldorf, Erfurt, Jena și München.

Aș dori să evidențiez și legăturile strânse dintre România și Bavaria. O deosebită importanță pentru consolidarea pe mai departe a relațiilor va avea întâlnirea dintre domnul președinte Ion Iliescu și domnul prim-ministrul dr. Edmund Stoiber.

Sașii din Transilvania, care sunt înzestrăți cu mentalitatea ambelor țări, pot contribui din plin la profundarea acestui dialog multilateral.

Dăți-mi voie să-l mai citez încă o dată pe domnul președinte federal, dr. Roman Herzog, care, anul trecut, în România, declară: "Dacă astăzi vin la dumneavoastră ca reprezentant suprem al țării mele, aș vrea ca acest lucru să fie înțeles în adevărata lui intenționalitate; nu ca o vizită diplomatică de rutină. Mai curând ca o expresie a faptului că noi acordăm o importanță fundamentală relațiilor cu România, că noi considerăm țara dumneavoastră ca făcând parte din Europa și că vrem să vă sprijinim, după puterile noastre, pe calea ce ați ales-o spre structurile euro-atlantice".

România mulțumește Germaniei pentru sprijinul său politic și economic, pe care știe să-l aprecieze.

În încheiere, mă bucur să pot constata că motto-ul Zilei Patriei de anul acesta: "În inima popoarelor trebuie edificată adevărată pace", se află în deplină consonanță cu motto-ul Zilei Patriei de anul trecut: "Împreună, solidari, spre viitor".

Din combinarea acestor două motto-uri se poate ivi un motto foarte mobilizator: "Numai prin edificarea adevăratei păci în inima popoarelor putem primi, împreună, solidari, plini de speranță spre viitor".

Text prescurtat al cuvântării rostitoare la Dinkelsbühl (Bavaria - R.F.G.), cu prilejul întâlnirii anuale a sașilor din Transilvania (mai, 1996).

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

MIHAIL KOGĂLNICEANU

Dr. MARIN NEDELEA

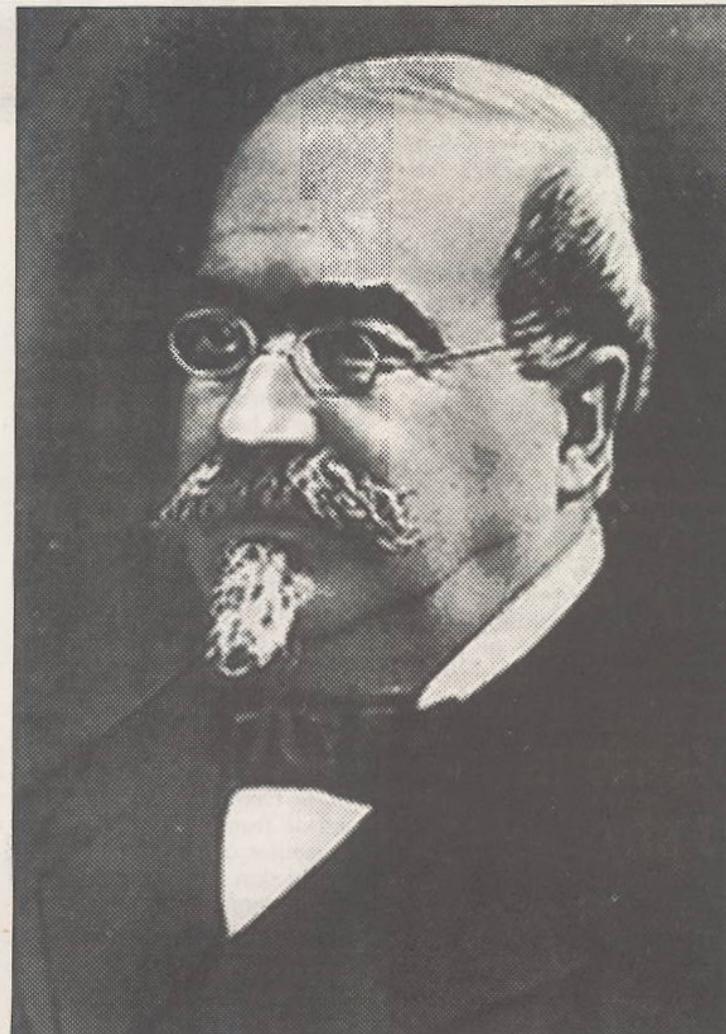
În urmă cu 105 ani, la 20 iunie 1891, se stingea din viață Mihail Kogălniceanu, unul din marii făuritori ai Unirii din 1859 și ai statului român modern, cel care, ca prim-ministru, a înfăptuit în 1864, împreună cu domnitorul Alexandru Ioan Cuza, prima împroprietărire a țărănilor, iar la 9 mai 1877, în calitate de ministru de externe în guvernul condus de I.C. Brătianu, declară solemn în parlamentul țării: "Suntem independenti, suntem o națiune de sine stătătoare!".

Personalitate multilaterală, de natură enciclopedică, Kogălniceanu a fost om politic, istoric, îndrumător cultural, ziarist, scriitor, profesor, membru al Academiei Române și președinte al acesteia. Nicolae Iorga, care se considera continuatorul ideologiei lui politice, avea să scrie despre el că a fost "începătorul culturii românești moderne", "gânditorul care a văzut limpede România liberă și întreagă", "cel mai mare conducător cultural și politic pe care l-au avut românii în epoca modernă".

Născut la 6 septembrie 1817 într-o familie de boieri români din Moldova, a făcut, între 1834-1838, studii temeinice în Franța și Germania. În 1837 a tipărit la Berlin *Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des valaques transdanubiens*, iar după 1840 a înființat și condus publicațiile de orientare patriotică și democratică: *Arhiva românească, Dacia literară, Propășirea (Foale științifică și literară), Steaua Dunării*, cu un rol de seamă în dezvoltarea conștiinței naționale și în lupta pentru unire. A strâns și publicat, de asemenea, *Letopisele Țării Moldovei și Cronicile României*.

Concepțiile și activitatea politică ale lui Mihail Kogălniceanu s-au întemeiat pe principii de filosofie socială și a istoriei însuși în contactul cu ideologia liberală și democratică avansată din Occident, transpusă, verificate, regândite și îmbogățite prin confruntarea lor cu realitățile românești ale timpului. Ca și alții fruntași ai revoluției de la 1848 și ai luptei pentru unire, el caută în istoria neamului argumente politice, juridice și sociale pentru a întemeia și demonstra ideile sale, impuse de realitățile vremii. Istoria, spunea el în faimosul *Cuvânt introductiv* la cursul de istorie națională tînuit în 1843 la Academia Mihăileană din Iași, "trebuie să fie, și a fost totdeauna carte de căptări a popoarelor". Pentru români, studiul istoriei naționale era o necesitate stringată, ea oferind temeuri "pentru ocrotirea drepturilor noastre împotriva națiunilor străine".

Ideea necesității unirii tuturor teritoriilor românești este afirmată în fond în opera istoricului Kogălniceanu, care declară fără echivoc: "Eu privesc ca patria mea toată acea întindere de loc, unde se vorbește românește, și ca istorie națională, istoria Moldovei

întregi, înainte de sfâșierea ei, a Valahiei și a fraților din Transilvania", considerând, totodată, că în neunirea celor trei țări române "trebuie să vedem izvorul tuturor nenorocirilor trecute a căror urme încă până astăzi sunt vîi pe pământul nostru".

Deși nu a participat direct la mișcarea din martie 1848 de la Iași, Kogălniceanu a scris și publicat în august același an, la Cernăuți, în numele Comitetului revoluționar, *Doleanțele Partidei Naționale în Moldova*, în care fundamenta și concretiza programul reformelor democratice, între care: autonomia internă a țării, egalitatea drepturilor civile și politice, adunare obștească alcătuită din reprezentanții tuturor stărilor societății, domn ales din toate aceste stări, libertatea individuală și a presei, desființarea oricărăor ranguri și privilegiilor personale sau de naștere, returnarea către stat a averilor mănăstirilor închinante la locuri străine, desființarea robiei și a clăcii și împroprietărirea țărănilor. "Pe lângă toate aceste radicale instituții - se spunea în încheierea programului - apoi partida națională mai propune una ca comună tuturor, ca cheia boltei fără care s-ar prăbuși tot edificiul național; aceasta este unirea Moldovei cu Tara Românească, ca o unire dorită de veacuri de toți români".

Kogălniceanu s-a numărat printre acei unioniști care înțelegeau să îmbine și să chezășuiască unirea cu înfăptuirea reformelor sociale democratice, îndeosebi cea agrară, convins fiind, cum a relevat el ulterior, că dacă s-ar fi limitat la dezini-

deratul unirii "am fi avut o revoluție de țărani", ce ar fi fost invocată de adversarii ei dinăuntru și din afară în scopul interzicerii însăși unirii. Om al convinerilor ferme și al conducei principiale în politică, el a refuzat propunerea de a conduce guvernul Moldovei, abrogată imediat după alegerea sa de către Al. Ioan Cuza, deoarece nu fusese acceptată condiția ca "odata cu venirea mea la minister să fiu pus în pozițunea de a dezlega și chestiunea rurală". Aflat în fruntea guvernului României unite între octombrie 1863 - februarie 1865, el va reuși să realizeze un vast program de reforme pentru "dezvoltarea și întărirea naționalității române": secularizarea averilor mănăstirești, împroprietărirea țărănilor, legea electorală, crearea Curții de conturi, înființarea Universității etc.

Au rămas celebre, ca pildă de înălțător patriotism și gândire politică lucidă, cuvintele rostite de Kogălniceanu la alegerea lui Cuza ca domn al Moldovei: "Prin înălțarea ta pe tronul lui

Ștefan cel Mare, s-a reînălțat însăși naționalitatea română... Fii dar omul epocii; fă ca legea să fie tare, iar tu, Măria ta, ca domn, fii bun, fii bland, fii bun, mai ales pentru acei pentru care mai toți domnitorii trecuți au fost nepăsători sau răi!".

Concepția politico-istorică a lui Kogălniceanu afiră - lucru extrem de important și foarte rar pentru vremea când a făcut-o - rolul hotărâtor al poporului, al națiunii în istorie, punte pe terenul științei înțelegerea rolului personalităților proeminente. "Până acum - constată el - toți acei ce s-au îndeletnicit cu istoria națională n-au avut în privire decât biografia domnilor, nepomenind nimic de popor, izvorul tuturor mișcărilor și îsprăivilor și fără care săpătorii n-ar fi nimică. Mă voi să mă feresc de această greșeală de căpetenie". Consecvent acestui principiu și angajament, el a respins cu indignare afirmațiile acestor politicieni demagogi și interesați care își arogau meritul înfăptuirii unirii. "Unirea domnilor, eu nu recunosc nimănuia dreptul să zică că unirea e actul său individual, proprietatea sa exclusivă; unirea - spunea el - e actul energetic al întregii națiuni române, e marea noastră conquistă! și de aceea, domnilor, nici chiar demnității, dar încă unui singur particular, nu-i recunosc și nici nu-i voi da vreodată dreptul acesta de a zice că el a făcut singur unirea. Nu, domnilor, unirea națională a făcut-o!"

În strânsă conexiune cu lupta pentru unire și consolidarea ei, un alt principiu fundamental al gândirii politice a lui M. Kogălniceanu a fost acela al întăririi naționalității și a statului român prin emanciparea economică, socială, politică și culturală a majorității covârșitoare a poporului, format din țărani. Stăruință, puterea și varietatea argumentelor folosite în susținerea acestui principiu au imprimat cuvântările sale pe această temă patosul patriotismului, valoarea literară și forța emoțională ce le conferă și astăzi statutul de piese de rezistență în enciclopedia cugetării social-politice românești.

Mihail Kogălniceanu s-a pronunțat consecvent și a militat pentru organizarea democratică a statului, pentru eradicarea racilelor care ruinau, încă de pe atunci, regimul politic existent. El a manifestat înțelegere și deschidere pentru o politică de toleranță, de recunoaștere a drepturilor politice ale locuitorilor de altă origine etnică și confesiune religioasă, avertizând împotriva "patriotismului de clopotniță", care "a cauzat pieirea a multor țări renumite".

În același timp, el a denunțat cu mâini "starea mizerabilă și barbară care este făcută fraților noștri de sânge de peste Carpați", prin aplicarea principiului de stat al Ungariei "fă pe român dintâi sărac, apoi maghiar". "Pentru români - declară Kogălniceanu - Transilvania este leagănul naționalității noastre... naționalitate care, de se va extinde în Transilvania, se va compromite și în România".

În mod firesc, în atenția gânditorului și omului politic care a fost M. Kogălniceanu s-a situat pe un loc important problemele raporturilor externe ale statului. Dacă până la 1877 el a vizat, ca majoritatea oamenilor politici ai vremii, pe valorificarea în interesul țării a avantajelor relative ce decurgeau din apartenența nominală la imperiul turcesc, care oferea o anumită garanție contra tendințelor acaparatoare ale celor două imperii vecine, ca și din atitudinea permisivă a Porții față de statul român, în urma obținerii independenței de stat,

pe care a avut fericirea să o pregătească și să o declare, Kogălniceanu a considerat necesară o politică de neutralitate, însoțită de apărarea riguroasă a independenței. Pledând pentru această orientare, singura considerată posibilă în situația geopolitică a țării, el conchidea: "În ziua când vom voi să ne aruncăm sie în brațele Austriei, fie în ale Rusiei, noi... nu vom mai avea rațiune de a fi..." Intuind că nu se poate conta prea mult pe sprijinul altor puteri europene, el a avansat soluția colaborării cu celelalte state mici, cu interese similare, din zona noastră geografică. În 1890, în ultima să luare de poziție în parlament în probleme de politică externă, marele om de stat declară: "Noi trebuie să ne abținem, că vom putea, de a lăsa parte la certurile celor mari, fără a provoca pe nimeni. Să ne întărim, să ne înarmăm, ca la ora pericolului să ne apărăm existența... Când vom fi săliți să ieșim din neutralitate, atunci vom face-o, dar numai pentru binele și folosul țării noastre... iar nu pentru interesul străin".

Prototip - în viață și peste vremuri - al omului politic animat de cel mai autentic patriotism, Mihail Kogălniceanu a denunțat, prin faptele și cuvintele sale, falsul patriotism, boala ce se răspândește în mediile politice nu într-o singură epocă istorică. "Eu nu recunosc nimănuia - spunea el, în 1871, - ... monopolul patriotismului...; dar zic că în situații grele și patriotismul cel mai mare poate să comită greșeli, și că în asemenea cazuri nu ajunge numai patriotismul spre a conduce țara la limanul său, mai trebuie poate și alte calități".

Adresându-se, în amurgul vietii, tinerelui, Kogălniceanu spunea cu modestie și înțelepciune: "Noi, bătrâni..., dorim să vedem tinerii intrând în viață publică, ajunși în capul trebilor țării, însă cu condiția ca să se arate... ca bărbați de caracter, statornici în iubirea țării, neclintiți în credințele lor pentru patrie și libertate... noi nu avem pretenții... că numai noi, bătrâni, am făcut tot ce este bun în această țară, că totul este desăvârșit în România, că nu mai este nimic de îndreptat, de făcut... Din contra, noi credem că este încă mult de făcut; că dar trebuie multă forță, multă stăruință, multe sacrificii pentru a aduce România la îndeplinirea destinelor sale; și aceste sarcini încumbă tinerelului".

**REVISTA
OPINIA
națională**

Tiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP

Tipografia F.E.D.

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:

Mariana IONIȚĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentele se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Mâine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B. Abonamente se pot face și prin oficile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscră în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, Sect. 1, București - România.